

ZAPISI

Janez Cvirn

CELJSKO NEMŠTVO IN POSKUS DEMOKRATIZACIJE OBČINSKEGA VOLILNEGA SISTEMA NA SPODNJEM ŠTAJERSKEM 1914

Kmalu po začetku novega ustavnega obdobja je dne 5. 3. 1862 izšel »zakon, s katerim so začrtane osnovne določbe za ureditev občinskega življenja« (RGBI, št. 18), na podlagi katerega so dobile posamezne dežele še svoje deželne občinske rede in deželne občinske volilne rede.¹ Za Štajersko je takšen zakon izšel dne 2. 5. 1864 (LGB, št. 5) in brez večjih sprememb veljal vse do razpada monarhije, s tem, da so bila avtonomna mesta Maribor, Celje in Ptuj, ki so kasneje dobila posebne občinske statute, iz njega izvzeta.²

Cepprav so se posamezni deželni občinski redi v nekaterih podrobnostih, ki so odražale deželne posebnosti, med seboj razlikovali (npr. v Galiciji — posebna ureditev odnosov med krščanskim in židovskim prebivalstvom), so bila določila glede volilne pravice v vseh deželah relativno enotna.³ Omejena in neenaka občinska volilna pravica z davčnim in inteligenčnim cenzusom ter več ali manj javnimi volitvami⁴ je izhajala »iz zaščite interesov višje obdavčenih«, kot je jasno določal člen XI državnega občinskega zakona iz leta 1862.⁵ Zato so ob dejstvu, da (z izjemo Galicije, Bukovine in deloma Kranjske) plemstvu niso bile zagotovljene nobene predprave, na čelo občin prišli najpremožnejši sloji meščanstva.⁶ Ker se je tako zastavljen občinski volilni sistem v večini dežel ohranil vse do razpada monarhije (v naših deželah je doživel občinski volilni sistem bistveno spremembo le na Kranjskem 1910),⁷ je ostajala tudi politična struktura v občinskih zastopih vse do preloma stoletja (in še dlje) nespremenjena. Položaj meščanskih strank v občinskih odborih je bil vse do razpada monarhije bistveno močnejši kot v državnem ali deželnih zborih. Ne le zaradi že omenjenega dejstva, da občinska volilna zakonodaja plemstvu ni zagotavljala posebnih predprav (kot jih je bilo deležno pri deželno in državnozborskih volitvah), temveč bolj zaradi tega, ker je bil z davčnim cenzusom učinkovito odstranjen vpliv nižjih slojev na občinske zastope.⁸

Uvedba liberalne občinske zakonodaje je pomenila popolno zmago slavje nemškega liberalnega meščanstva, katerega gospodarska premoč je prišla do izraza ne le v nemških, temveč tudi v nacionalno mešanih področjih.⁹ Cepprav je komplicirana nacionalna struktura dvojne monarhije v številnih krajih (občinah) privedla na oblast nacionalno manjšino, ki je bila ekonomsko močnejša (v slovenskih deželah so bili to Nemci in Italijani), velja poudariti, da je bila uvedba liberalne občinske zakonodaje izrednega pomena tudi za nenemške narode. Ti so si z osvojitvijo občinskih odborov ustvarili pomembne centre za pospeševanje nacionalnega gibanja. Osvajanje občinskih zastopov, ki je bilo od sedemdesetih let prejšnjega stoletja dalje glavna programska točka nenemških narodov, je bilo možno le na dva načina: z gospodarskim vzponom večinskega naroda ali pa na podlagi demokratizacije volilnega sistema.¹⁰ Seveda pa sta bili obe poti izredno težavni.

Tudi v Celju je z uveljavitvijo nove občinske zakonodaje v začetku šestdesetih let prejšnjega stoletja prišlo na oblast liberalno meščanstvo, ki pa ni bilo izključno nemško.¹¹ Vse do leta 1867 so v celjskem občinskem odboru sedeli tudi Slovenci, ki so igrali pomembno vlogo v liberalni občinski politiki. Njihova dejavnost je v nekaterih primerih (npr. ob ustanovitvi celjske Mestne hranilnice 1864)¹² dajala celo ton politiki občinskega odbora, glavna točka razhajanja pa je bila vloga slovenskega jezika na celjski glavni šoli, ki je v drugi polovici šestdesetih let pripeljala do ostrejšje diferen-

¹ Vasilij Melik, Volitve na Slovenskem (1861—1918), Slovenska matica v Ljubljani, 1965, str. 115.

² Prav tam.

³ Jiří Klabouch, Die Gemeindegeldverwaltung in Osterreich 1848—1918, Verlag R. Oldenbourg München—Wien, 1968, str. 73.

⁴ Tudi tam, kjer so glasovali z glasovnicami (in ne ustno), ponavadi ni bila zagotovljena tajnost volitev. J. Klabouch, n. d., str. 75.

⁵ V. Melik, n. d., str. 120; J. Klabouch, n. d., str. 73.

⁶ J. Klabouch, n. d., str. 73—75.

⁷ V. Melik, n. d., str. 116—117.

⁸ J. Klabouch, n. d., str. 75—76.

⁹ J. Klabouch, n. d., str. 92—93.

¹⁰ J. Klabouch, n. d., str. 94.

¹¹ Janko Orožen, Zgodovina Celja in okolice II., Celje 1973, str. 23—24.

¹² Janko Orožen, Denarništvo v Celju, Celje 1973, str. 16—17.

ciacije. Od leta 1867, t. j. od prvih volitev po novem občinskem volilnem redu¹³ pa vse do razpada monarhije zato v celjskem občinskem odboru ne najdemo niti enega Slovence, slovenska stranka pa se nikoli ni udeležila občinskih volitev. Čeprav Slovenci v Celju v gospodarskem in socialnem pogledu od konca osemdesetih let hitro napredujejo, so vse do razpada monarhije še vedno prešibki, da bi na volitvah lahko računali na uspeh. Zato svoj napad skoncentrirajo na okoliško občino, v osvojitvi katere (1890) vidijo predpogoj za slovenizacijo »nemškega« Celja.¹⁴

Spričo slovenske nezainteresiranosti potekajo volitve v občinski odbor brez večjih pretresov. Celjsko Nemško društvo nekaj tednov pred volitvami pripravi liste kandidatov, Deutsche Wacht z nekaj članki apelira na volilce, naj izpolnijo svojo nacionalno dolžnost, po volitvah pa zmagoslavno piše o popolni nemški zmagi. Zaradi tega že od devetdesetih let dalje opazimo pri celjskih volilcih nezainteresiranost za občinske volitve. Volilna udeležba se kljub vedno ostrejšim nacionalnim bojem in agresivni propagandi giblje med 50 in 60 %. Seveda tudi to zadošča za nemško zmago. Čeprav Narodni dnevnik leta 1909 v komentarju občinskih volitev spričo nizke volilne udeležbe pogumno napove, da se bodo naslednjih volitev udeležili tudi Slovenci,¹⁵ v Celju nikoli ne pride do slovenskega nastopa. V manjših krajih v okolici pa Slovenci v letih pred prvo svetovno vojno že uspešno nastopajo na občinskih volitvah in leta 1914 dosežejo zmago v tretjem volilnem razredu pri občinskih volitvah v Laškem.¹⁶

Gospodarski in socialni vzpon slovenskega prebivalstva v mestu, ki ga priznavajo tudi Nemci sami,¹⁷ torej še vedno ni dovolj za organiziran slovenski poseg v volilni boj. Celjski občinski volilni red z davčnim in inteligenčnim cenzusom ter javnimi volitvami¹⁸ onemogoča realno upanje na slovensko zmago v kateremkoli volilnem razredu. Zaradi tega je edina možnost za Slovence demokratizacija volilnega sistema, ki bi uveljavila volilno pravico tudi za nižje sloje prebivalstva. Nanjo pa Slovenci pomislijo šele tik pred izbruhom prve svetovne vojne, vendar spričo odločnega nasprotovanja spodnještajerskega nemštva ne dosežejo uspeha. Reakcije na zahteve po demokratizaciji občinskega volilnega sistema pa kažejo, da se celjsko in spodnještajersko nemštvo (podobno kot pri vprašanju državno in deželnozborske volilne reforme) globoko zaveda, kje leži njegova moč.

Sredi decembra 1913 je štajerski deželni odbor obvestil celjski mestni urad, da so socialdemokratski poslanci Resel, Schacherl in tovariši v deželnem zboru zahtevali, naj deželni odbor pripravi predlog za spremembo občinskega volilnega sistema v avtonomnih mestih Štajerske na podlagi splošne volilne pravice in proporca, in celjsko mestno občino zaprosil za mnenje.¹⁹ Občinskemu odboru se je zahteva socialistov očitno zdela preveč utopična, da bi bila vredna obravnave, zato je dopis deželnega odbora romal v registraturo. Ko pa je februarja 1914 sprejel sklep o uvedbi proporcionalnega volilnega sistema graški občinski odbor in so se s strani socialdemokratov, schönerrjancev (poslanca Malika) in slovenskih klerikalcev pojavile zahteve, naj se podoben sistem uvede tudi v spodnještajerskih avtonomnih mestih,²⁰ je bil občinski odbor prisiljen definirati svoje videnje problema.

Deutsche Wacht je v komentarju zahtev po uvedbi proporcionalnega volilnega sistema poudarila, da je princip zastopstva interesov edini primeren za zdravo komunalno politiko. Po mnenju lista bi namreč uvedba proporcionalnega volilnega sistema postavila pod vprašaj zdravo večino in tako okrepila opozicijo, da bi bilo onemogočeno konstruktivno delo občinskega odbora. »Das ganze Proporzwahlrecht ist keineswegs eine Forderung gesunder Kommunalpolitik, sondern lediglich eine demokratische Schwärmerei, die noch dazu schwere nationale Gefahren in sich birgt«. Glede na zapletene nacionalne razmere na Spodnjem Štajerskem pa bi pomenila uvedba proporcionalnega sistema tudi nacionalno nevarnost za Nemce. »Diese Forderung muss auch dem demokratischsten Philister deutlich zeigen, dass dieses Wahlrechte eine eminente nationale Gefahr bedeutet.«²¹

Neposredno po zborovanju slovenske katoliške stranke v Celju (14. 2.), na katerem so prisotni od slovenskih deželnih poslancev zahtevali, naj pristanejo na spremembo občinskega volilnega sistema za mesto Gradec le pod pogojem, da se spremeni občinski volilni sistem tudi za spodnještajerska avtonomna mesta Ptuj, Maribor in Celje,²² je predstojnik mestnega urada dr. Otto Ambroschitsch dobil nalogo, naj pripravi poročilo za občinski odbor. V njem je podrobno analiziral zahteve po demokratizaciji

¹³ Novice, 1. 5. 1867.

¹⁴ N. J. Vrabl, Zlivenje in delo Ivana Dečka; v Dr. Ivan Dečko in njegova doba; založil in izdal V. Spindler, Maribor 1938, str. 37.

¹⁵ Narodni dnevnik, 18. 3. 1909.

¹⁶ Deutsche Wacht, 10. 6. 1914.

¹⁷ Npr. Deutsche Wacht, 26. 8. 1908.

¹⁸ Celjski občinski volilni red je bil objavljen skupaj z občinskim statutom za mesto Celje dne 21. 1. 1867 (LGB, št. 7).

¹⁹ Zgodovinski arhiv Celje (ZAC), Mestna občina Celje (MOC), fasc. 155, št. 16322/1913; dopis štajerskega deželnega odbora z dne 15. 12. 1913.

²⁰ Deutsche Wacht, 18. 2. 1914.

²¹ Prav tam.

²² Prav tam.

volilnega sistema in jih označil za poskus penetracije političnih in nacionalnih »manjšin« v občinske zastope spodnještajerskih avtonomnih mest, to pa je z nacionalnega vidika za Nemce povsem nesprejemljivo.²³ Če bi se volilni sistem v spodnještajerskih avtonomnih mestih spremenil po vzoru proporcionalnega sistema kot je v veljavi v Dunajskem Novem mestu (štirje volilni razredi: prvi trije volijo na podlagi davkov, v četrtem pa imajo volilno pravico vse moške osebe, ki živijo v mestu že tri leta, vključno s tistimi, ki imajo volilno pravico že v prvih treh volilnih razredih),²⁴ potem po Ambroschitshevem mnenju nemški značaj občinskih odborov še ne bi bil v nevarnosti. »Eine solche Gefährdung träte erst ein durch die ebenfalls verlangte Einführung des Verhältniswahlrechtes mit gebundenen Listen. Dieses besteht im Wesen darin, daß von allen an der Wahl beteiligten Parteien für den Wahlkörper, in dem sie sich beteiligen, offizielle Listen aufgestellt und daß bei der Stimmzählung von jeder dieser Listen so viele Vertreter jeder Partei genommen werden, als ihr nach dem Verhältnisse der auf ihre Listen entfallen Stimmen zukommt«. Pri zadnjih občinskih volitvah v Celju so imeli Slovenci v prvem volilnem razredu 19 % volilnih upravičencev, v drugem 27 % in v tretjem 18 %. To pa pomeni, da bi uvedba proporcionalnega sistema pripeljala do tega, da bi bila več kot petina občinskih odbornikov Slovencev.

Po Ambroschitshevem mnenju pa je proporcionalni volilni sistem neprimeren ne le iz nacionalnega, temveč tudi splošno komunalnega vidika. Uprava določene občine se mora izvajati na podlagi čvrstega in zdravega načrta, ki mora imeti pred očmi gospodarski napredek občine. Zato pa je potrebna sklenjena večina, ki je pri svojih sklepih enotna in neodvisna. Primeri kažejo, da proporcionalni sistem tega ne omogoča, in da notranja trenja v občinskih zastopih ponavadi privedejo do propadanja občinskega gospodarstva. Zatorej zaključuje Ambroschitsch: »Wie die Verhältnisse in den drei untersteirischen Städten liegen, muß man sagen, daß wenn auch nicht schon heute, so doch sicherlich in absehbarer Zeit diese Wirkungen des Verhältniswahlrechtes eintreten können und ich erlaube mir daher, den Vorschlag zu erstatten, daß der löbliche Gemeinderat sich mit aller Entschiedenheit gegen die Einführung des Verhältniswahlrechtes ausspreche«.²⁵

Ambroschitschevo poročilo je celjski občinski odbor obravnaval na seji 20. 2. 1914 in na podlagi zaključnega priporočila sprejel enoglasen sklep: »Der Gemeinderat der Stadt Cilli spricht gegen die Annahme des Antrages der Abgeordneten Resel, Dr. Schacherl und Genossen betreffend die Einführung des sogenannten Verhältniswahlrechtes in den Gemeindevahlordnungen der Städte Marburg, Pettau und Cilli seine ernstesten Bedenken aus und zwar in der Erwägung, daß durch diese Neuerung, die durch keinerlei Bedürfnis gerechtfertigt werden kann, der nationale Besitzstand in den untersteirischen autonomen Städten verschoben würde, und in der weiteren Erwägung, daß dadurch die Gefahr heraufbeschworen würde, daß die feste Mehrheit der Gemeindevertretung, die dormalen in den genannten Städten die Verwaltung des Gemeinwesens nach einem bestimmten gesunden Plane zu führen in der Lage ist, durch die Einführung des Verhältniswahlrechtes in ihrem Bestande gefährdet und dadurch die geordnete und ruhige Wirksamkeit der Gemeindevertretung in Frage gestellt werden könnte. Der Gemeinderat der Stadt Cilli stellt daher an den hohen steiermärkischen Landtag des dringende Ersuchen, eine Abänderung des Gemeindevahlrechtes der autonomen Städte des Landes durch Einführung des Verhältniswahlrechtes nicht zu beschließen«.²⁶ Ne glede na to, da so slovenski klerikalni poslanci Benkovič, Verstovšek in tovariši dva dni poprej (18. 2. 1914) v deželnem zboru tudi uradno predlagali, naj deželni odbor pripravi zakonski osnutek reforme občinskega volilnega sistema za avtonomna mesta na Štajerskem v modernem in demokratičnem smislu (t. j. uvedbo proporcionalnega sistema in ukinitve ustnega glasovanja v Celju in Ptuj),²⁷ pa celjski občinski odbor svoje resolucije ni takoj poslal v Gradec.

Dne 28. 2. 1914 je (slovenske) zahteve po demokratizaciji občinskega volilnega sistema obravnaval tudi Nemški spodnještajerski narodni svet in na sestanku v Mariboru sprejel kratko in jedrnato resolucijo: »Der Deutsche Volktrat für Untersteiermark erblickt in der geplanten Einführung des Verhältniswahlrechtes in den autonomen Städten und Märkten Steiermarks eine schwere Bedrohung der völkischen und wirtschaftlichen Interessen unseres Volkes. Er sieht es als selbstverständliche Pflicht der deutschen Abgeordneten an, insbesondere die Aufzwingung des Verhältniswahlrechtes gegen den Willen der beteiligten Gemeindevertretungen mit allem Mitteln zu verhindern«.²⁸ Istega dne je sprejel podoben sklep tudi mariborski občinski odbor in

²³ ZAC, MOC, fasc. 155, št. 16322/1913; uradno poročilo predstojnika mestnega urada dr. Otta Ambroschitscha z dne 16. 2. 1914.

²⁴ Podoben občinski volilni sistem je bil leta 1910 uveden tudi na Kranjskem; v. Melik, n. d., str. 121–123.

²⁵ Kot v op. 23.

²⁶ ZAC, MOC, fasc. 155, št. 16322/1913; resolucija občinskega odbora z dne 20. 2. 1914; ZAC, MOC, fasc. 12; zapisnik seje občinskega odbora z dne 20. 2. 1914.

²⁷ Deutsche Wacht, 21. 2. 1914.

²⁸ Deutsche Wacht, 4. 3. 1914.

v njem opozoril, da bi uvedba proporcionalnega volilnega sistema ne pomenila le vstopa slovenske manjšine v prej čisto nemške občinske zastope, temveč tudi prepustitev nemaških trdnjav navalu Jugoslovanov brez boja.²⁹ Štiri dni kasneje (2. 3. 1914), ko se je v deželnem zboru pričela razprava o Benkovič-Verstovškovem predlogu, je s podobno resolucijo reagiral tudi ptujski občinski odbor, in v njej zavrnil zahtevo po demokratizaciji volilnega sistema ne le z gospodarskimi, temveč predvsem nacionalnimi motivi.³⁰ Že 20. 2. 1914 sprejeta resolucija celjskega občinskega odbora pa je prišpela (po posredovanju ptujskega in mariborskega občinskega zastopa) na naslov štajerskega deželnega odbora dne 4. 3. 1914,³¹ potem ko je bilo v štajerskem deželnem zboru o zadevi že več ali manj odločeno.

Dne 2. 3. 1914 se je v deželnem zboru namreč pričela razprava o Benkovič-Verstovškovem predlogu, zoper katerega je takoj nastopil celjski poslanec dr. Eugen Negri, ki je v uvodu opozoril na neumestnost postavljanja zveze med Gradcem in ostalimi mesti. Graški občinski odbor je sprejel sklep o uvedbi proporcionalnega volilnega sistema sam, spodnještajerska avtonomna mesta pa kaj takega ne želijo. Propore ima svoj smisel le v večjih krajih, z več tisoč volilci. »In kleineren Orten aber, wo ein Wahlkörper aus 60 bis 80 Wählern besteht, ist die Einführung des Proporztes nicht anders als die Souveränitäts-Erklärung jeder Biertischgesellschaft«. Po mnenju Negrija je proporcionalni volilni sistem še posebej neprimeren za nacionalno mešane občine. Kot je opozoril že poslanec dr. Kukovec, so okrajni zastopi nesposobni učinkovitega dela zaradi tega, ker v njih sedijo pripadniki dveh nasprotujočih si narodov, in do istega bo prišlo tudi v občinah. Z uvedbo proporcionalnega sistema se bodo nacionalni boji samo še zaostrili. Po Negrijevem mnenju tudi zahteva po uvedbi tajnega glasovanja (v Ptuju in Celju) ni razlog, zaradi katerega bi se moral spremeniti volilni sistem. Vsak volilec v Celju je namreč odprta knjiga, to pa pomeni: »Das geheime Wahlrecht hat also keine Bedeutung, weil man ohnehin die Gesinnung eines jeden Wähler kennt«. ³² Tudi v Ljubljani ni bil uveden proporcionalni sistem zaradi pravičnejšega odnosa do ljubljanskih Nemcev, temveč zaradi tega, ker so hoteli klerikalci priti v občinski odbor. Splah pa je v spodnještajerskih avtonomnih mestih volilna pravica dovolj široka (v Celju je dovolj 1 vinar davka), tako da je ni potrebno širiti.³³

Negrijev govor je nemška večina v deželnem zboru sprejela brez ugovaranja in poskus demokratizacije občinskega volilnega sistema na Štajerskem je spodletel. Tako se je vse do razpada monarhije ohranilo popolno nemško gospostvo v celjskem občinskem odboru, ki je celjskemu nemštvu omogočalo vodenje radikalne protislovenske politike.

Zusammenfassung

DAS DEUTCHTUM IN CELJE UND DER VERSUCH DER DEMOKRATISIERUNG DES GEMEINDE WAHLSYSTEMS IN UNTERSTEIERMARK IM JAHRE 1914

Janez Cvirn

Obwohl die komplizierte Nationalstruktur der Doppelmonarchie in zahlreichen Gemeinden die wirtschaftlich starke nationale Minderheit (in den slowenischen Ländern waren das die Deutschen und die Italiener) zur Macht brachte, war die Einführung einer liberalen Gemeindegesetzgebung auch für die nichtdeutschen Völker von ausserordentlicher Bedeutung. Diese bemächtigten sich der Gemeindeausschüsse und schufen sich hier Zentren, die zur rascheren Entwicklung der Nationalbewegung beitrugen. Die Eroberung der Gemeindevertretungen, die von den sechziger Jahren des vorigen Jahrhunderts an der wichtigste Programmpunkt der nichtdeutschen Völker bildete, war nur auf zweierlei Art möglich: durch wirtschaftlichen Aufschwung des Mehrheitsvolkes oder auf der Grundlage der Demokratisierung des Wahlsystems. Beide Wege sind ausserordentlich schwierig.

Auch in Celje (Cilli) kam mit Inkrafttreten des neuen Gemeindegesetzes zu Beginn der sechziger Jahre das liberale Bürgertum zur Macht, das aber nicht ausschliesslich deutsch war. schon seit 1867, d. h. seit den ersten Wahlen nach der neuen Gemeindeordnung, ist im Gemeindeausschuß von Celje kein einziger Slowene zu finden, die

²⁹ Prav tam.

³⁰ Prav tam; ZAC, MOC, fasc. 155, št. 16322/1913; dopis občine Ptuj na mestni urad Celje z dne 2. 3. 1914.

³¹ ZAC, MOC, fasc. 155, št. 16322/1913; dopisa občine Maribor (28. 2.) in občine Ptuj (2. 3.) na celjski mestni urad, naj tudi celjski občinski odbor pošlje resolucijo na štajerski deželni odbor.

³² Ko je ob tem Negri dodal, da bi s tajnimi volitvami Nemci v Celju le še pridobili, ga je z medkilcom prekinil poslanec dr. Vekoslav Kukovec. Nanj je Negri odgovoril, da so pri zadnjih volitvah v bolniško blagajno Nemci dobili tudi glas njegove tašče.

³³ Deutsche Wacht, 4. 3. 1914.

slowenische Partei beteiligte sich nicht an den Wahlen. Obwohl die Slowenen in Celje von den sechziger Jahren an sich wirtschaftlich und sozial stark entwickelten, gab ihnen die Celjer Gemeindevahlordnung mit ihrem Steuer- und Intelligenzzensus und der Öffentlichkeit der Wahl keine besondere Aussicht auf einen Sieg in irgendeiner der Wahlklassen. Deshalb war eine Demokratisierung des Wahlsystems, die auch den Unterschichten das Wahlrecht einräumen würde, die einzige Möglichkeit für die Slowenen. Das ziehen die Slowenen allerdings erst unmittelbar vor Ausbruch des Ersten Weltkriegs in Betracht, wo im Februar (nach den sozialdemokratischen Abgeordneten und dem Schönerer-Anhänger Malik) im steirischen Landtag die Einführung des proportionalen Wahlsystems mit geheimer Wahl von den Slowenen auch für die autonomen Städte der Untersteiermark gefordert wird; jedoch ohne Erfolg angesichts des entschlossenen Widerspruchs des untersteirischen Deutschtums.

KRONIKA

Casopis za slovensko krajevno zgodovino

Sekcija za krajevno zgodovino Zveze zgodovinskih društev Slovenije že vse od leta 1953 izdaja svoje glasilo — »Kroniko«. Revija je ilustrirana in poleg poljudno-znanstvenih prispevkov iz slovenske krajevne zgodovine pogosto objavlja tudi razprave in članke, ki po svoji problematiki presegajo ozke lokalne okvire. »Kronika« ima namen popularizirati zgodovino in zato poroča o delu zgodovinskih ustanov in objavlja ocene novih knjig, pomembnih za slovensko zgodovinopisje.

»Kroniko« lahko naročite na sedežu Zveze zgodovinskih društev Slovenije, 61000 Ljubljana, Aškerčeva 12/I. Po izredno ugodnih cenah so na razpolago tudi večinoma vsi starejši letniki revije.

V seriji »Knjižnica Kronike« so doslej izšle naslednje publikacije:

- Milko Kos, SREDNJEVEŠKA LJUBLJANA, topografski opis mesta in okolice (1955), 96 strani.
- Igor Vrišer, RAZVOJ PREBIVALSTVA NA OBMOČJU LJUBLJANE (1956), 72 strani.
- Vlado Valenčič, SLADKORNA INDUSTRIJA V LJUBLJANI (1957), 68 strani.
- Sergij Vilfan — Josip Černivec, ZGODOVINA LJUBLJANSKE MESTNE HIŠE (1958), 128 strani.
- Peter Vodopivec, LUKA KNAPFELJ IN STIPENDISTI NJEGOVE USTANOVE (1971), 104 strani.